

AZS Białystok

Tradycje działalności AZS na Podlasiu są krótsze niż w większości regionów Polski. Jego początki datują się tutaj na rok 1950 i przez dłuższy czas (bo aż do roku 1965) funkcjonował tylko jeden klub uczelniany. Trudno zestawiać AZS Białystok z takimi powojennymi ośrodkami jak Katowice, Wrocław czy nawet Toruń, bowiem w Białymstoku koncentrowano się raczej na działalności amatorskiej i sporcie masowym, aniżeli sekcjach wyczynowych.

Nasza wiedza o AZS w Białymstoku opiera się przede wszystkim na publikacji jubileuszowej wydanej w 2010 roku, opracowanej przez Karolinę Fiedorowicz i Krzysztofa Sobolewskiego¹. Innym ciekawym źródłem, udostępnianym w Wirtualnym Muzeum AZS, jest kronika Klubu Uczelnianego AZS Politechniki Białostockiej².

Koło Akademickiego Zrzeszenia Sportowego w Białymstoku powstało 10 października 1950 r. na ogólnym zebraniu studentów Akademii Medycznej. Już wiosną 1951 r. przystąpiono do budowy własnego stadionu lekkoatletycznego na terenie parku pałacowego. W tym pierwszym okresie funkcjonowały sekcje: lekkoatletyczna, koszykówki męskiej (w 1960 r. awansowała do II ligi), piłki nożnej (rozwiązana po dwóch latach), narciarska, strzelecka, siatkówki kobiet (awans do II ligi w 1959 r.), siatkówki mężczyzn (awans do II ligi w 1962 r.), piłki ręcznej mężczyzn, tenisa stołowego³.

Początkowo koło szybko rosło liczebnie. W 1956 r. liczyło 330 członków uprawiających 5 dyscyplin sportu⁴. Później nastąpił spadek zaangażowania studentów, związany zapewne z kryzysem organizacyjnym i okresem zmian – reaktywacji Akademickiego Związku Sportowego w 1957 r. Na koniec grudnia 1959 r. było już tylko 188 członków, w tym 80 kobiet w 4 sekcjach⁵.

Studenci AZS Akademii Medycznej w Białymstoku od 1953 roku uczestniczyli w rozgrywkach Mistrzostw Polski Akademii Medycznych. Do największych osiągnięć należy zaliczyć dwukrotne zdobycie miana najbardziej usportowanej Akademii Medycznej w Polsce oraz Pucharu Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej w punktacji ogólnej (1961 i 1963 roku)⁶.

13 lutego 1965 r. powstał drugi w mieście Klub Uczelniany, przy Wyższej Szkole Inżynierskiej (od 1974 r. Politechnice Białostockiej). W związku z tym w Białymstoku powstał Zarząd Środowiskowy AZS w Białymstoku, który koordynował pracę obu klubów uczelnianych. Kluby zrzeszały łącznie 569 członków w 15 sekcjach sportowych, co stanowiło 32 % w stosunku do liczby studentów. W działalności środowiska odnotowano jednak wyraźny regres, zarówno w

1 K. Fiedorowicz, K. Sobolewski, *60 lat AZS na Podlasiu*, Białystok 2010.

2 <http://www.muzeum.azs.pl/obiekt.xhtml?obiekt=kronika-azs-biaystok>

3 K. Fiedorowicz, K. Sobolewski, op. cit., s. 20-37.

4 *Sprawozdanie z działalności w latach 1957-1959*, ZG AZS, Warszawa 1960, s. 14.

5 Ibidem, s. 21.

6 K. Fiedorowicz, K. Sobolewski, op. cit., s. 36.

pracy organizacyjnej, jak i działalności sportowej. Zespoły i reprezentanci środowiska nie zakwalifikowali się w żadnej dyscyplinie do finałów mistrzostw Polski. W 1965 r. środowisko nie brało udziału we współzawodnictwie spartakiadowym⁷.

W pierwszych latach pracy Klubu Uczelnianego AZS WSI działały sekcje: koszykówki, siatkówki, tenisa stołowego, strzelectwa, piłki ręcznej i kajakerstwa. Już po czterech latach istnienia Klub poszczycić się mógł znacznymi osiągnięciami, a przede wszystkim zdobyciem tytułu Drużynowego Mistrza Polski Wyższych Szkół Inżynierskich oraz Pucharu Przechodniego Ministra Szkolnictwa Wyższego w dwóch kolejnych edycjach mistrzostw typów uczelni w latach 1966/67 i 1967/68. W latach 70. Klub Politechniki Białostockiej znacznie rozwinął swoją działalność, zarówno w sferze sportu wyczynowego, jak i w propagowaniu szeroko rozumianej kultury fizycznej i rekreacji. Liczył w tym okresie ponad 300 członków. W ramach klubu działało 12 sekcji sportowych: sekcja piłki koszykowej mężczyzn, sekcja piłki siatkowej mężczyzn, sekcja piłki nożnej, sekcja lekkiej atletyki, sekcja tenisa ziemnego, sekcja aerobiku, sekcja piłki siatkowej kobiet, sekcja piłki koszykowej kobiet, sekcja pływacka, sekcja kolarstwa górskiego, sekcja kulturystyczna, sekcja tenisa stołowego i powstawały sekcje trójboju siłowego, brydżowa i wspinaczki skałkowej⁸.

28 października 1968 r. utworzono Klub Uczelniany AZS Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku. Już w pierwszych dniach jego istnienia 93 studentów podpisało deklaracje członkowskie, co stanowiło 20 % liczby studiujących w uczelni. W 1971 r. w mistrzostwach Polski wyższych szkół pedagogicznych i nauczycielskich klub zajął drugie miejsce. W 1973 r. liczył 170 członków w 6 sekcjach: koszykówka, kobiet i mężczyzn, piłki ręcznej mężczyzn, tenisa stołowego, pływania, piłki nożnej, strzelectwa. Klub był wyraźnie ukierunkowany na rozwój sportu studenckiego poziomie amatorskim. Organizowano różnorodne formy rozgrywek sportowych bardziej w wymiarze rekreacyjnym dla ogółu studentów, zwłaszcza w grach zespołowych. Powstał szeroki program imprez (wspólnie z uczelnianym studium WF) typu mistrzostw szkół wyższych, lig międzyuczelnianych i zajęć rekreacyjno-sportowych⁹.

Od 1968 roku w środowisku białostockim funkcjonowały zatem trzy Kluby Uczelniane, które rywalizowały między sobą w ramach spartakiady międzyuczelnianej w takich dyscyplinach jak siatkówka, koszykówka, piłka ręczna, lekkoatletyka czy tenis stołowy. Koordynacją tych rozgrywek zajmował się Klub Środowiskowy AZS prowadzący też sekcje wyczynowe. W 1971 roku klub ten posiadał następujące sekcje: piłka koszykowa mężczyzn (103 członków), lekkoatletyka (190 członków), piłka ręczna mężczyzn (60 członków), piłka siatkowa (120

7 Sprawozdanie z działalności w latach 1964-1965, ZG AZS, Warszawa 1966 s. 14-15.

8 http://poprzedni-azs.pb.edu.pl/index.php?page=Historia_AZS_PB

9 B. Maksimowska, *Początki AZS w społeczności uniwersyteckiej w Białymstoku*, [w:] *Wybrane zagadnienia z organizacji i historii Akademickiego Związku Sportowego. Na 55-lecie AZS w Częstochowie (1945-2000)*, red. A. Nowakowski, Częstochowa 2001, s. 145-159.

członków), tenis stołowy (20 członków)¹⁰.

W kwietniu 1974 r., zgodnie z założeniami ówczesnej reformy sportu akademickiego, doszło do porozumienia między zarządami Klubu Środowiskowego AZS i klubu MKS Juvenia. Powołano Klub Sportowy SZS-AZS w Białymstoku, składający się z sekcji wyczynowych: piłki ręcznej, lekkiej atletyki, siatkówki i pływania¹¹.

Na dzień 15 marca 1978 roku Akademicki Związek Sportowy w Białymstoku zrzeszał w swych szeregach 1613 członków, w tym: Akademia Medyczna – 212 (12 sekcji), Filia UW – 313 (14 sekcji), Politechnika – 351 (14 sekcji), Wydział Lalkarski PWST – 30 (2 sekcje), Klub Sportowy SZS-AZS – 707 (7 sekcji). Najmłodszym Klubem Uczelnianym był KU AZS przy Wydziale Lalkarskim PWST, powołany w październiku 1977 roku. Dyscyplinami chętnie uprawianymi przez studentów były lekkoatletyka, pływanie, piłka ręczna, piłka siatkowa, piłka koszykowa, tenis żeglarski i piłka nożna. W środowisku akademickim funkcjonował także Akademicki Yacht Klub SZSP-AZS, zrzeszający 168 członków¹².

W latach 80. widoczny był kryzys w rozwoju organizacyjnym AZS w Białymstoku, co wiązało się z ogólnym kryzysem ekonomicznym w kraju i problemami finansowymi AZS. W 1989 r. środowisko białostockie AZS zrzeszało 806 członków¹³.

Lata 90. również nie były łatwe z powodu przekształceń ustrojowych i organizacyjnych w sporcie oraz niedostatku środków materialnych. Stopniowo jednak rosła liczba członków w poszczególnych klubach. W 1997 r. filię UW przekształcono w Uniwersytet w Białymstoku, gdzie kontynuuje się dawne tradycje AZS. Powstawały nowe ośrodki akademickie przy których organizowano kluby uczelniane, przy Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania, Wyższej Szkole Administracji Publicznej, Wyższej Szkole Ekonomicznej w Białymstoku, Nauczycielskim Kolegium Wychowania Fizycznego w Supraślu (przekształconego w 2008 r. w Wyższą Szkołę Wychowania Fizycznego i Turystyki w Białymstoku). Później utworzono także kluby AZS w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Suwałkach oraz Państwowej Wyższej Szkole Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży. Na koniec 2011 r. Organizacja Środowiskowa AZS w Białymstoku składała się z 10 klubów i zrzeszała w 89 sekcjach 1756 członków¹⁴.

W historii AZS Białystok wyróżniali się w pierwszej kolejności przedstawiciele sekcji lekkoatletycznej oraz gier zespołowych. Najlepszym lekkoatletą lat 50. był Albin Czech. Cztery razy zdobył akademickie mistrzostwo Polski na 5 km i 3 km z przeszkodami. Był także mistrzem Polski seniorów w biegu maratońskim. Później wielokrotnym reprezentantem kraju i medalistą

10 K. Fiedorowicz, K. Sobolewski, op. cit., s. 42.

11 Ibidem, s. 50.

12 Ibidem, s. 68.

13 H. Hanusz, *Akademicki Związek Sportowy w Polsce Ludowej*, s. 88.

14 *XXV Zjazd Akademickiego Związku Sportowego. Referat Sprawozdawczo-Programowy. Sprawozdanie z działalności 20-21 kwietnia 2012 – 7-8 czerwca 2014*, Warszawa 2014, s. 41.

mistrzostw Polski w biegu maratońskim był Henryk Lupa¹⁵. Najwybitniejszą zawodniczką okazała się Elżbieta Krawczuk-Trylińska – dwukrotna mistrzyni i trzykrotna rekordzistka Polski w skoku wzwyż. Zdobyła srebrny medal halowych mistrzostw Europy w Grenoble (1981). Brała udział w igrzyskach olimpijskich w Moskwie¹⁶.

W II-ligowy zespole siatkówki kobiecej wyróżniła się Ewa Dołmatow (Kuźmińska). Została powołana do młodzieżowej reprezentacji Polski, a następnie reprezentacji seniorek. W latach 1952-1963 w barwach biało-czerwonych rozegrała 36 spotkań. Była wicemistrzynią Europy w 1963 r. Rok później zrezygnowała z dalszej kariery sportowej, nie mogąc jej połączyć ze studiami¹⁷. Drużyna swój największy sukces odniosła w 1978 r., zdobywając tytuł mistrzyni Polski juniorek.

Drużyna piłkarzy ręcznych AZS Białystok od 1967 r. grała w II lidze. W latach 1971-1973 była połączona z sekcją piłki ręcznej klubu Juvenia, występując jako AZS Juvenia. Doczekała się wielkiej gwiazdy w postaci Jerzego Melcera, uznanego przez fachowców za najlepszego lewoskrzydłowego w historii polskiej piłki ręcznej. Pisano o nim: „jeden z najwyższych zawodników, obdarzony bardzo silnym rzutem, rozważny w grze. Na cztery rzuty trzy kończyły się bramką, na sześć – pięć piłek trafiało do siatki rywali”. Melcer był 121-krotnym reprezentantem kraju. Zagrał na igrzyskach olimpijskich w Monachium i Montrealu. W tych drugich zdobył z drużyną Polski brązowy medal, ale już jako zawodnik Spójni Gdańsk¹⁸.

Po roku 2000 r. Organizacja Środowiskowa AZS Białystok przy znacznej pomocy wszystkich miejscowych uczelni, samorządu lokalnego i miejscowych przedsiębiorstw zbudowała silny zespół siatkówki kobiecej. W większości sezonów ligowych zespół kończył rozgrywki na poziomie 8-10 miejsca w ekstraklasie. Ostatecznie na skutek problemów finansowych i organizacyjnych drużyna AZS rozwiązała się po sezonie 2011/2012¹⁹.

Bibliografia:

- K. Fiedorowicz, K. Sobolewski, *60 lat AZS na Podlasiu*, Białystok 2010.
B. Maksimowska, *Początki AZS w społeczności uniwersyteckiej w Białymstoku*, [w:] *Wybrane zagadnienia z organizacji i historii Akademickiego Związku Sportowego. Na 55-lecie AZS w Częstochowie (1945-2000)*, red. A. Nowakowski, Częstochowa 2001
http://poprzedni-azs.pb.edu.pl/index.php?page=Historia_AZS_PB

15 K. Fiedorowicz, K. Sobolewski, op. cit., s. 27-28, 52.

16 <https://www.olimpijski.pl/pl/bio/1124,krawczuk-trylinska-elzbieta-anna.html>

17 K. Fiedorowicz, K. Sobolewski, op. cit., s. 30-31.

18 <https://www.olimpijski.pl/pl/bio/1470,melcer-jerzy.html>

19 B. Korpak, op. cit., s. 85.